

УДК 619: 614. 48: 616.98:579.873.21

ДЕЗІНФІКУЮЧИЙ ПРЕПАРАТ «ДЕЗОКС» ПРИ ТУБЕРКУЛЬОЗІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ**Головко В.О., Кочмарський В.А., Тупозлєєв А.О.***Харківська державна зооветеринарна академія, м. Харків*

Успішний розвиток тваринництва України, поряд із поліпшенням племінної справи, зміцнення кормової бази та механізацією виробничих процесів, багато в чому залежить від профілактики та ліквідації туберкульозу серед тварин.

Туберкульоз дуже небезпечна хвороба не тільки для тварин, але і для людей, яка широко розповсюджена у всьому світі.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я на земній кулі щороку виявляють приблизно 20 млн. випадків захворювання на туберкульоз. Поряд з цим, в Україні ситуація щодо захворювання на туберкульоз людей дуже складна. В теперішній час в Україні щороку помирають від туберкульозу близько 10 тис. людей. Крім складної епідеміологічної ситуації, актуальною для України є проблема туберкульозу великої рогатої худоби.

Слід зазначити, що у 2009 році державними лабораторіями ветеринарної медицини України досліджено на туберкульоз 3129 проб патматеріалу з 524 господарств. Усього виділено 68 культур із 22 господарств. З них 12 культур мікобактерій бичачого виду з двох господарств двох областей.

Найбільше мікобактерій бичачого виду виділено у Сумській (10 культур з одного господарства), Київській (одна культура з одного господарства) та Чернігівській областях (одна культура пташиного виду в одному господарстві), а також 55 культур атипичних мікобактерій із 20 господарств 6 областей [1].

За даними Горжеєва В.М. [2] причинами повторних спалахів захворювання великої рогатої худоби на туберкульоз у 71 % господарств було неякісне проведення заключних оздоровчих заходів та дезінфекції, у 15,8 % – збудник було занесено з хворими на туберкульоз тваринами з інших господарств, у 7,9 % джерелом туберкульозу були хворі люди.

За останні 30 років значною проблемою, що турбує спеціалістів ветеринарної медицини є те, що в багатьох благополучних щодо туберкульозу господарствах виявляють тварин, які реагують на туберкулін, а при подальшому дослідженні патологоанатомічним методом не виявляють у внутрішніх органах характерних для туберкульозу уражень. Бактеріологічним дослідженням патологічного матеріалу від забитих тварин отримують негативний результат або виділяють культури атипичних мікобактерій. Культури атипичних мікобактерій виділяють не тільки з патологічного матеріалу, але і з об'єктів зовнішнього середовища [3, 4].

Одним із важливих факторів у комплексі профілактичних та оздоровчих заходів при туберкульозі тварин є знищення збудника в зовнішньому середовищі.

Дезінфекція направлена на другу ланку епізоотичного ланцюга – механізм передачі збудника.

В останній час для знезараження збудника туберкульозу в об'єктах зовнішнього середовища рекомендують велику кількість дезінфектантів, які виготовляються в Україні та за кордоном. Але вони не всі ефективні, їх застосування може сприяти виникненню резистентних форм мікобактерій. Так, стійкість до 3 % лужного розчину формальдегіду виявлено у 42 % культур туберкульозу бичачого виду, у 34,7 % – до розчину гіпохлориду кальцію, у 43,8 % – до 5 % розчину хлорного вапна, у 25,2 % – до 5 % розчину хлораміну Б та 8 % – до 1-2 % розчину глутарового альдегіду [6, 5].

Дослідник Пономаренко Г.В. [7] при вивченні бактерицидних властивостей у 25 дезінфектантів встановив, що 20 з них не знезаражують збудника туберкульозу бичачого виду у зовнішньому середовищі. Наведені дані свідчать про те, що в багатьох засобів недостатньо вивчена бактерицидна активність до збудників туберкульозу та актуальним питанням є удосконалення існуючих і пошук більш ефективних дезінфектантів.

Метою наших досліджень було визначити бактерицидну дію препарату «Дезокс» у виробничих умовах.

Матеріали та методи досліджень. Дослідження проводили в науково – навчальній лабораторії кафедри епізоотології та ветеринарного менеджменту та в неблагополучному щодо туберкульозу великої рогатої худоби господарстві ДПОПХ «Комсомолець» Лозівського району Харківської області. Об'єктом досліджень був препарат «Дезокс», у якого була вивчена бактерицидна активність до атипичних мікобактерій та збудника туберкульозу бичачого виду в лабораторії вивчення туберкульозу Національного наукового центру «ІЕКВМ».

Препарат «Дезокс» – дезінфікуючий засіб, виготовлений ООО «Інтер – синтез», м. Борислав Львівської області.

Діючі речовини препарату: надцетова кислота – 15,8 %, та перекис водню – 4,5 %.

Вивчення бактерицидної активності препарату «Дезокс» проводили у виробничих умовах у концентрації 0,5 % та експозиції 1,3 і 5 годин. Після кожної експозиції проводили бактеріологічний контроль якості дезінфекції.

Результати досліджень. Аналізом епізоотичної ситуації щодо туберкульозу великої рогатої худоби у ДПОПХ «Комсомолець» встановили, що господарство у минулому було благополучне щодо захворювання. При плановому дослідженні на туберкульоз у березні 2010 році алергічним методом з 232 голови виділили 31 тварину, реагуючу на туберкулін. Післязабійним дослідженням 5 голів, реагуючих на туберкулін, в тушах та у внутрішніх органах тварин характерних для туберкульозу уражень не виявили. Але бактеріологічним дослідженням патматеріалу від 2 тварин виділили збудник туберкульозу бичачого виду (експертиза від 8.07.2010 р.). При черговому алергічному дослідженні 243 голів на туберкульоз виявили 42 тварини, реагуючих на туберкулін. Післязабійним дослідженням 25 голів у 19 (76 %) тварин виявили типові щодо туберкульозу ураження у заглоткових, бронхіальних та середньостінних лімфатичних вузлів.

На підставі одержаних результатів досліджень на туберкульоз господарство оголосили неблагополучним щодо туберкульозу та наклали обмеження.

У зв'язку з тим, що в стаді алергічним методом виявили 17,2 % тварин, хворих на туберкульоз, а після забійним дослідженням 25 голів, у 19 (76 %) тварин у внутрішніх органах виявили характерні для туберкульозу ураження, оздоровлення господарства проводили з використанням методу повної заміни неблагополучного стада здоровими тваринами.

Разом з фахівцями господарства розробили «План організаційно-господарських та спеціальних ветеринарно-санітарних заходів по оздоровленню неблагополучного щодо туберкульозу господарства». В цьому плані було передбачено капітально-санітарний ремонт у приміщенні МТФ № 2, у літньому таборі та дезінфекцію з використанням препарату «Дезокс» у концентрації 0,5 % та експозиції 1,3 і 5 годин.

Для проведення дезінфекції використовували ДУК. Витрати дезінфікуючого засобу були 1 літр на 1 м² поверхні.

Розділ 6. Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин

Після експозиції 1, 3 та 5 годин проводили бактеріологічний контроль якості дезінфекції згідно з «Методичними рекомендаціям по дезінфекції при туберкульозі тварин» Х.1987.11с. Результати бактеріологічних досліджень проб, відібраних з об'єктів зовнішнього середовища, показали відсутність росту колоній мікобактерій на живильному середовищі.

Висновки.

1. Дезінфікуючий препарат «Дезокс» володіє бактерицидними властивостями до мікобактерій туберкульозу у концентрації 0,5 % та експозиції 1, 3 і 5 годин.

2. Препарат рекомендуємо використовувати для дезінфекції не тільки в неблагополучних щодо туберкульозу господарствах, але й для профілактики інфекційних хвороб у благополучних господарствах.

Список літератури

1. Зелінський, М.Д. Перспективи оздоровлення великої рогатої худоби від туберкульозу в Україні. / Здоров'я тварин і ліки. Київ.-2010-№4-8-10 с.
2. Горжеев, В.М. Епізоотологічний моніторинг та удосконалення системи боротьби з туберкульозом рогатої худоби у господарствах України. Автореф. дис. канд. вет. наук. Харків., 2005. – 20 с.
3. Быстрораствующие атипичные микобактерии и их значение в патологии крупного рогатого скота / В.Е. Щуревский, Н. П. Овдиенко, А. М. Кадочнин, В.Н. Кудянов // Ветеринария.-1984.-№9. – С. 29-30.
4. Хільченко, Г., Ткаченко, О., Короленко, Л. Контамінація тваринницьких об'єктів степової зони України збудником туберкульозу великої рогатої худоби. // Вет. медицина України.-2006.-№3. – С. 33-35.
5. Аржаков, В.Н. Эпизоотологические и методологические подходы к оценке и направленному поиску новых средств дезинфекции и их композиций. Автореферат дис. д-ра вет. наук. Новосибирск, 2002. – 35 с.
6. Досвід вивчення чутливості місцевих мікроорганізмів до дезінфекційних засобів /П.В. Маційчук, Г.А. Лобань, В.Ф. Шаповал, Н.Я.Дігтяр/. Епідеміологія, екологія і гігієна; сб. матеріалів 8 ітогової регіональної науч. практ. конф., 2006. – 42 – С. 106-107.
7. Пономаренко, Г.В. Сучасні дезінфекційні препарати для профілактики та боротьби з туберкульозом тварин.//Вет медицина: Міжвід. темат. наук. зб.-Х. 2004.-вип. 83. – С. 194-196.

DISINFECTANT «DEZOX» AT TUBERCULOSIS IN CATTLE

Golovko V. A., Kochmarskiy V.A., Tupozleyev A. A.

Kharkiv State Zooveterinary Academy

The paper presents evidence that in many disinfectants not been sufficiently studied bactericidal activity to the tuberculosis agents. There was established that the disinfectant "Dezox" in 0,5 % concentration and exposure 1.3 and 5 hours has bactericidal activity towards Mycobacterium tuberculosis of bovine species.

УДК 619:616.98:579.842.14:636.5:616–084

САЛЬМОНЕЛЬОЗ ПТИЦІ (СЕРОТИП *SALMONELLA ENTERITIDIS*) ТА ЗАСОБИ ЙОГО СПЕЦИФІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ

Крюкова Н.В.¹

Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини», м. Харків

Птахівництво в Україні останніми роками розвивається швидкими темпами, що потребує створення стійкого благополуччя з інфекційних хвороб, в тому числі і щодо сальмонельозу.

Сальмонельоз птиці залишається однією з найактуальніших проблем сучасного птахівництва в усіх країнах світу. Ця інфекція гальмує розвиток птахівництва і в сучасних соціально-економічних умовах потребує поглибленого вивчення. Незважаючи на проведення профілактичних заходів у боротьбі з сальмонельозом, в деяких регіонах країни тенденції до зниження інтенсивності епізоотичного процесу не спостерігається.

Сальмонельоз птиці має широке розповсюдження і завдає значних економічних збитків птахогосподарствам. В умовах, що склалися, гостро постало питання підтримання епізоотичного благополуччя птахівництва щодо сальмонельозу і, у першу чергу, забезпечення ефективними засобами специфічної профілактики. На сучасному етапі загальноновизнаним, економічно виправданим та ефективним заходом профілактики сальмонельозної інфекції є застосування живих та інактивованих вакцин. Саме тому подальше удосконалення існуючих та створення нових ефективних засобів специфічної профілактики є одним з перспективних напрямків досліджень ветеринарної науки.

Сальмонельоз – інфекційне захворювання птиці, яке характеризується ураженням кишкового тракту та септицемією, а за умов підгострого та хронічного перебігу – пневмонією та артритом. У дорослих особин інфекція може перебігати в субклінічній формі. Більша частина перехворілої птиці залишається сальмонелоносіями [2].

Збудники сальмонельозів належать до родини ентеробактерій (*Enterobacteriaceae*) роду сальмонел (*Salmonella*), який об'єднує понад 2500 серотипів, що розділені за набором соматичних ("O") антигенів на 53 серогрупи.

Сальмонели – грамнегативні палички довжиною 2-4 мкм і шириною 0,5 мкм; мають джгутики, рухливі, добре ростуть на звичайних живильних середовищах за температури від +6 до +46 °С (оптимум зростання +37 °С), довго зберігаються у зовнішньому середовищі: у воді до 5 міс., у м'ясі і ковбасних виробках від 2 до 4 міс., замороженому м'ясі – близько 6 міс. (у тушках птахів – більше року), молоці – до 20 днів, кефірі – до 2 міс., вершковому маслі – до 4 міс., сирах – до 1 року, яєчному порошку – від 3 до 9 міс., пиві – до 2 міс., ґрунті – до 18 міс. У деяких продуктах (молоко, м'ясні продукти) сальмонели здатні розмножуватися, не змінюючи зовнішнього вигляду і смаку продуктів.

Сальмонели мають 3 основних антигени: O-соматичний (термостабільний), H-джгутиковий (термолабільний) і K-поверхневий (капсульний). Крім того, у деяких серотипів сальмонел описані інші антигени: Vi-антиген або антиген «вірулентності» (один з компонентів O-антигену) і M-антиген (слизовий) [3, 6].

Сальмонельоз птиці поділяють на дві групи: перша група захворювань зумовлена хазяїн-адаптованими серотипами сальмонел. Це пулороз (тиф) птиці, який характеризується геморагічним колітом та чисельними некротичними ураженнями паренхіматозних органів у молодняка та безсимптомним перебігом у дорослої птиці. Хворіють тільки птиці (переважно кури та індички).

¹ Науковий керівник – док. вет. наук, професор, член-кор. НААН України Завгородній А.І.